

ГОВЕДОВЪДНАТА ФЕРМА - ОТ КЪДЕ ДА ТРЪГНЕМ

Ст.н.с. д-р инж. Стефан Станев

По всичко изглежда, че ще се наложи да скъсаме със старите представи как трябва да изглежда една говедовъдна ферма. Причината се е в това, че постепенно се променят условията, при които трябва да се развива говедовъдството. Тези промени са следствие както на промени в законодателната и нормативната основи, така и заради промяна на самите предпоставки. Да започнем от там, че никой със своите действия не може да засяга интересите на други хора и това нещо хората го осъзнават все по- силно. Отглеждането на 2 или 3 крави с телетата в двора на село е най- често срещаната за сега картина. Както и това, че собственикът на тези животни, необезпокояван от никого и от нищо, прекарва стадото си по асфалтираните улици на селото, за да ги закара до някакво пасище. И непременно тези крави ще направят нещо, което ако не разсърди кмета (защото той отговаря за чистотата в населеното място), ще накара някой, който е трябвало да изпере оклепаните дрешки на внучето си, да се оплаче на кмета. Да не пропуснем също така миризмите – все по- малко ще бъдат съседите, които няма да роптаят срещу това. Най – големият риск може да се окажат мухите – ще трябва да доказвате, че мухите в двора на съседа не са продукт от вашата ферма. Все по- трудно, да не казваме невъзможно, ще става и придвижването на животните от двора до края на селото. А и ще възникне въпросът защо изобщо да бъдат изкарвани до там – да нагазят в чужди посеви е опасно. Но практически всички посеви са чужди – и селските мери няма да останат неангажирани с договор от някого, защото колективната (за каквато си представяме общинската) собственост едва ли ще остане така безнадзорна и за общо ползване. Да не говорим за риска от неконтролирано заплождане на кравата от бичето на другия фермер, което пасе на същото място.

Ако броят на животните (не само на кравите) във фермата стане 10, по силата на Наредба 7 за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда фермата трябва да отиде на 50 м. От регулацията на населеното място.

В допълнителната разпоредба на наредба № 3 на МЗГ (ДВ 5/2003) от 10 януари 2003 г. за ветеринарно-санитарните изисквания в млекодобивните стопанства е казано, че "Млекодобивно стопанство" е животновъден обект, в който се отглеждат

една или повече млекодайки крави. Аз лично не мога да си представя как ще изглежда едно такова млекодобивно стопанство с една или малко по-вече от една крава, което ще дава добро самочувствие на собственика им. А това самочувствие може да се поддържа на високо ниво, ако работата е приятна, не е отегчителна, дава ти свободно време за отдых и ти осигурява доход (на теб и на семейството) както за ежедневните нужди, така и за възпроизводство. Отглеждането на една крава не е като отглеждането на едно куче. Това си е голямо бреме. И, честно казано, не си плаща усилията. Смисъл от полагане на такива усилия започва да има едва след като броят на кравите в стадото надхвърли 20. Колкото по-вече расте броят на кравите, толкова по-ефективно става производството. Отглеждането на 20 крави не е двадесет пъти по-трудно, отколкото на една. Отглеждането на 120 крави може да се окаже обаче по-лесно, отколкото на 5 крави. Разбира се, в това направление ще се търси икономическата ефективност, съобразена с конкретните условия. Нарастването на броя на кравите във фермата е първата предпоставка, за да може да се въвеждат интензивни методи в говедовъдната ферма. И тогава, когато цената на труда стане такава, каквата е в ЕС, ще разберем защо там непрекъснато нараства средният брой крави, които се отглеждат в една ферма.

Наистина предстои да се променят много неща, които ще поставят говедовъдството на нови основи. Това, разбира се, ще става постепенно, без скокове. Не може да се замахне с вълшебна пръчка и нещата да се променят изведнъж. Кравите ще се адаптират лесно към промяната, но за фермера това няма да е така лесно- и по финансови, и по психологически причини.

През последните две години се забелязва значителен ръст на проектите за говедовъдни ферми – както за преустройство на съществуващи сгради, така също и проекти за ново строителство. Това е добър признак – фермерите разбират, че нещата трябва да се поставят на здрава основа независимо дали ще се строи на гола поляна, или ще се преустройва съществуваща сграда. Тук искам да вмъкна, че голяма част от съществуващите сгради имат ресурс и могат да бъдат преустроени и модернизирани, а тяхното използване може да намали значително финансовия ресурс, необходим за обособяване на една добра ферма.

В областта на технологиите в говедовъдството се намираме в преходен период. Предстои както процес на концентрация, така също и на технологично обновление.

Това е свързано с инвестиции. Фактът, че инвестираните в строителство и стационарно оборудване средства предопределят за много години напред ефективността на производството, налага да се подхожда много внимателно още в самото начало. Каквото и да се говори, цялата тежест от допуснатите в началото грешки се стоварва в крайна сметка на гърба на фермера. Всяка грешка, свързана с породния състав, храненето на животните или с управлението на фермата (все важни неща) сравнително лесно могат да бъдат избегнати без да се нарушава производствения ритъм във фермата и няма да имат фатални последици. Определящо за технологията на отглеждане на кравите е начинът на тяхното настаняване, а основа за това е строителното решение. Овеществен в бетон, метал и дърво, реализирания вече проект практически не подлежи на корекции. Всяко преустройство, свързано с коригиране на допусната още при проектирането грешка, не може да се извърши „в движение” – корекцията започва от нулата и иска още много инвестиции. Именно в това отношение фермерът трябва да бъде особено внимателен.

При реализирането на една идея за говедовъдна ферма още на ниво проектиране (защото всичко в инвестиционния процес започва от там) трябва да се отчетат много ограничаващи фактори, наложени от действащи нормативни документи. В това отношение фермерът е безсилен. Ако има нескопосани норми, то за тяхното коригиране трябва да се погриже асоциацията на млекопроизводителите и всякакви други професионални сдружения на животновъдите – в това отношение нещата не са в ръцете на фермера.

При една и съща нормативна база обаче може да се направи както добър, така също и лош проект. Тук фермерът е основния двигател (защото той избира кой да му разработи проекта), той взема стартовото решение и понеже изборът е негов, той няма на кого друг да се сърди. Разбира се, поради липса на навици всеки фермер прави опити да решава проблемите си самостоятелно. Не му минава през ум, че може да се обърне към някои институции (например Регионалната служба за съвети в земеделието), които дори и да не знаят как да му решат проблема, могат да му помогнат, като го насочат към професионалисти в съответната област.

Когато става дума за специалисти, в никакъв случай не искам да кажа специалисти в проектирането изобщо. Проектирането на къща, хотел, ресторант – това изисква висок професионализъм и усет както за красивото, така и за полезното. И

не е за всяка уста лъжица. Проектирането на едно производствено предприятие в която и да е област изисква друг вид професионализъм. Съвсем други познания са необходими, за да се проектира една животновъдна ферма. По тази причина първото нещо, на което фермерът трябва да обърне внимание е: какъв опит има проектантът в проектирането на животновъдни обекти. Ако самият архитект (защото най- често в нашите представи водещия проектант е именно архитекта) няма никакъв опит в областта на животновъдството, кой му е консултантът в технологично отношение и (трудна за получаване, но изключително важна информация) какво знае той за съвременното животновъдство. Много е рисковано, ако неговите познания се заключават до учебниците от преди 20 и по- вече години.

Дейността на технолога в проектирането на една животновъдна ферма е водеща, така както на архитекта в комунално – битовото проектиране. Във фермата , като се изключи устройственото планиране, за архитекта има съвсем малко работа. Технологиът прави вътрешното разпределение (което по същество е архитектурния план), определя допустимите места за колони, които да олекотят конструкцията, местата и размерит на проходи и изходи, височина на стряхата и наклон на покрива, размери и месторазположение на вентилационни отвори, разположение на технологичното оборудване и подложките за проектиране на останалите части на един инвестиционен проект, както и връзките между отделните производствени сектори. На архитекта, грубо казано, му остава да нанесе боята на сградите.

Има архитекти, които разбират колко е важна технологичната постановка и не се решават да започнат проектиране на такива обекти. Това са наистина професионалисти в своята област и достойни хора. Но много са и тези, които (водени от правилото, че на клиент не се отказва) приемат и правят проекти, които граничат с абсурда. Виждал съм проекти, на които е направена фасадата (при това с алуминиева дограма) и е сменен етерната на покрива с великолепно (и много скъпо) покритие, но няма нито една черта, която да показва какво ще се прави в сградата, за да се превърне от налична сграда К 200 в някаква кравеферма. В друг проект за преустройство на същия тип сграда проектантът е заложил техника за почистване на тора, която от 30 години не се прилага никъде по света. В друг проект точно по средата на торовата пътека, където трябва да се движи трактор с булдозер (да оставим това дали е най-доброто) на всеки 6 метра има колони, които носят покрива. Горкия фермер!. В друг

проект е направена ясла, по която трябва да се движи трактор с ремарке за залагане на фуража, но тази пътека е „затапена” от помещения, в които трябва да има животни – просто техниката няма как да стигне до тази пътека. Като допълнителна екстра към същия проект е предвидено силажохранилище с четири, високи по 2, 00 м стоманобетонени стени.

Не искам да казвам лоши думи за архитектите. Но във всички случаи препоръчвам на фермерите, които решават да инвестират, да не се отнасят лекомислено към това кой ще им направи проекта. Нали никой, ако има болки в корема, няма да отиде на очен лекар? Ако все пак отиде, то очният лекар ще му каже, че не е дошъл на подходящото място. И няма да започне да го лекува.

АГРОЕКОН ООД

**Консултации и проектиране
на селскостопански обекти,
биогазови инсталации**

ул. Милин Камък 23 ап. 2
6000 Стара Загора
Тел./ факс 042 621 303
Мобил. +359 887 582 684

е- mail:

s.stanev@agroecon.com

web: www.agroecon.com